

NIEUWSBRIEF

Telecommunicatie Erfgoed Stichting

SUSTAINABILITY
IS A BUSINESS
IMPERATIVE

In de vorige nieuwsbrief had ik het over het belang van het bewaren van erfgoed in het algemeen, maar ook over "wat wij als Telecommunicatie Erfgoed Stichting moeten en kunnen bewaren" om een goed beeld te geven van het telecom-erfgoed.

Onze Stichting toont zowel in het kantoor van Alcatel-Lucent in Hoofddorp als in het kantoor in Antwerpen, een mooi en compact deel van een steeds wisselende collectie. Ook voor tijdelijke exposities, evenementen van Alcatel-Lucent en/of andere geïnteresseerde bedrijven, trekken wij de aandacht door presentaties van erfgoedstukken. In nagenoeg alle genoemde gevallen gaat het om fysieke producten uit de telecom geschiedenis. Het 'moeten en kunnen bewaren' van documenten, foto's en films, vraagt weer om een andere aanpak; dat is wat lastiger tentoon te stellen.

Bovendien is de omvang daarvan zo groot, dat het 'moeten' bewaren een prangende vraag oproept; het zijn allemaal documenten waarvan de relevantie moeilijker wordt naarmate er gekeken wordt naar het recente verleden, omdat veel documenten alleen nog maar elektronisch werden opgeslagen of dat eerdere documenten werden gescand en daarna elektronische opgeslagen.

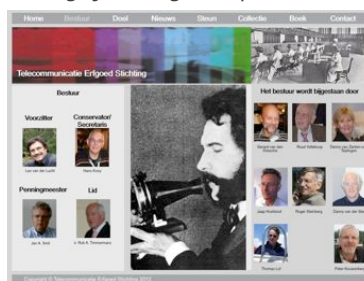
Onze stichting heeft begin 2013 het besluit genomen om de website een meer prominente rol te geven in de ontsluiting van het erfgoed. Wij willen dat geïnteresseerden op termijn via de website toegang krijgen tot het zo zorgvuldig bewaarde erfgoed. Om dit te realiseren zijn we al een tijdje geleden gestart met het fotografisch vastleggen van onze collectie en worden deze foto's met bijbehorende informatie op onze website geplaatst. Daarnaast is hard gewerkt aan de inventarisatie van heel veel documenten, zodat we de belangrijkste en/of historisch interessante documenten, op onze website een plek kunnen geven.

De afgelopen maand zijn heel veel verschillende posters, die tot de collectie van het erfgoed behoren, ook al gefotografeerd en deze zullen via de website binnenkort worden ontsloten voor geïnteresseerden.

Graag nodig ik u van harte uit om regelmatig onze website te bezoeken en de voortgang te volgen. Ook ons "oude" erfgoed kan niet zonder de "moderne" digitalisatie.

Leo van der Lucht
voorzitter

Onze website zal een belangrijke rol gaan spelen....

Nummer 8 - maart 2014

In deze nieuwsbrief

"In de ontsluiting van relevant, historisch én interessant telecom-erfgoed zal de website van onze Stichting een grote rol gaan spelen!"

Leo v.d. Lucht

"Tien jaar Automatische Trein Beïnvloeding". ITT-NSEM heeft een belangrijk aandeel gehad in de bouw van de benodigde apparatuur (pagina 2).

Rob Timmermans

Een beetje geschiedenis....

Honderd jaar geleden had het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog een enorme impact op BTMC. U leest er alles over op pagina 3 en 4.

Hans Kooy

Wist u dat...

Er is belangwekkende telecom geschiedenis geschreven. Op pagina 4 een aantal interessante hoogtepunten.

Thomas Lof

Colofon: eindredactie
Denny van Zanten-van Teylingen
e-mail: info@telecom-erfgoedstichting.nl
www.telecom-erfgoedstichting.nl

OPROEP - OPROEP - OPROEP - OPROEP

Graag komen wij in contact met personen die zich willen inzetten voor onze Erfgoed Stichting. Wij kunnen nog altijd helpende handjes gebruiken. Stuur je e-mail aan: <mailto:info@telecom-erfgoedstichting.nl>

Automatische Trein Beïnvloeding

In de jaren vijftig kwam de noodzaak naar voren om machinisten of treinbestuurders te ondersteunen bij het waarnemen van seinen en eventueel in te grijpen als niet zij correct op een sein reageerden. Het in de jaren twintig in Amerika ontwikkelde Pulse code Cab Signaling stond in de belangstelling. Een Amerikaanse producent van dit systeem is overgenomen door het huidige Alstom (voorheen GEC-Alsthom), die ook spoorwegmaterieel aan de toenmalige Nederlandse Spoorwegen leverde. Het systeem zou in Nederland bekend worden als Automatische Treinbeïnvloeding.

Eind zestiger jaren van de vorige eeuw liep ik stage bij de Locomotieven Werkplaats van de NS in Tilburg. Een zeer aansprekende stage, omdat het voor vele mannen een soort 'jongensdroom' is om zo dicht op (en in) spoorweglocomotieven te zitten! Tijdens die stage werd ik in staat gesteld om een 'grote' onderhoudsbeurt van een locomotief in zijn geheel te volgen; van ontmanteling via revisie van motor en plaatwerk, de verfspuiterij en samenbouw tot proefrit. Dat laatste was een soort hoogtepunt; het beproevingsspoortraject werd afgesloten met een stootblok. U raadt het al; de wedstrijd was wie het kortst vóór het stootblok tot stilstand kon komen; maar dat terzijde!

Op het kantoor van onze erfgoed Stichting moest ik hieraan denken bij het doorbladeren van het commerciële relatie magazine ITEM van ITT-NSEM. In de tweede uitgave uit 1983 (ITEM 1983² / juli 1983) staat een artikel met als titel "Tien jaar Automatische Treinbeïnvloeding", kortweg ATB. NSEM heeft een belangrijk aandeel gehad in de bouw van de benodigde apparatuur. Een ATB-systeem is bedoeld om het seinbeeld langs het baanvak weer te geven in de cabine van de machinist. Bovendien wordt aanvullend remcontrole en remdwang door het systeem uitgevoerd. Daartoe wordt door het ATB systeem niet alleen seinbeeldherhaling in de cabine tot stand gebracht, ook de

Links: ATB in de stuurcabine van een Sprinter en rechts de relaiskasten op het 'balkon' van een Sprinter.

toegelaten snelheid wordt doorlopend vergeleken met de werkelijke snelheid van de trein. Is deze hoger, dan krijgt de machinist een rem-opdracht. Het systeem controleert of de machinist de remming correct uitvoert. Reageert de machinist niet, dan voert het ATB systeem een noodstop uit. De beruchte treinramp in Harmelen (8 januari 1962, 9:19 uur) was een belangrijke trigger voor de invoering van een controle systeem voor de machinisten.

Treinramp Harmelen -1962

Na uitgebreide tests werd midden 60-er jaren een begin gemaakt met de invoer van het systeem; de eerste locomotieven werden voorzien van de benodigde apparatuur (relais kasten). U kunt zich voorstellen, dat de onrust onder de "meesters" groot was. Immers voor hen stond de afkorting ATB voor Automatische Trein **Besturing**; de machinisten zouden overbodig worden! Tijdens mijn eerder genoemde stage werd ik met die onrust geconfronteerd toen bij de werkplaats een locomotief binnenkwam met een straatklinker door de relais-kast. Pure sabotage! *) In die tijd werd er dan ook zorgvuldig gesproken over Automatische Trein **Beïnvloeding**, het woord **Besturing** was absoluut uit den boze! Al heel snel zag men het levensreddende nut van ATB in; het systeem werd vanaf begin 70-er jaren geaccepteerd. Alhoewel het ATB systeem sindsdien aanmerkelijk is gemoderniseerd (fase 2 en fase 3), wordt momenteel veel gesproken over de noodzaak van invoering van een systeem, dat ook bij lage snelheden (minder dan 40 km/h) optimaal werkt. Misschien nog werk aan de winkel voor de onderneming ?

Rob Timmermans
(ook treinenliefhebber)

**) Voor de taalpuristen onder ons; het Nederlandse woord saboteren is afgeleid van het Franse woord sabot (klomp) . De werkers van het eerste uur achter de (stoommachine aangedreven) automatische weefgetouwen, zagen die ontwikkeling ook als een bedreiging. Zij meenden de 'vooruitgang' tegen te kunnen houden, door op een onbewaakt ogenblik hun klomp in het weefgetouw te gooien.....*

Een beetje geschiedenis.....

Honderd jaar geleden had het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, de daaropvolgende oorlogvoering in België en de bezetting van Antwerpen een enorme impact op ons 32 jaar jonge moederbedrijf Bell Telephone Manufacturing Company in Antwerpen.

BTMC was in 1912 begonnen met de productie van het door moedermaatschappij Western Electric Company ontwikkelde Rotary-systeem voor automatische telefonie.

BTMC in de Eerste Wereldoorlog

Het systeem bleek vanaf het begin vooral in Europa een schot in de roos en al snel waren de eerste commerciële successen geboekt en de eerste centrales in verschillende Europese steden geïnstalleerd. Voor de verdere ontwikkeling van het Rotary-systeem waren een vijftigtal Western Electric (WE) medewerkers onder leiding van Frank McBerty in Antwerpen gestationeerd.

Lees verder op pag. 3

Een beetje geschiedenis (vervolg)

Toen BTMC als gevolg van de bezetting van Antwerpen op 9 oktober 1914 haar poorten moest sluiten, werden de ca. 2.400 medewerkers, waaronder de vijftig WE mensen, naar huis gestuurd. Een groot deel van hen zocht zijn toevlucht in Nederland, Frankrijk, Engeland, Noorwegen, Zwitserland en de V.S., waar ze zowel aan de verdere ontwikkeling en de productie als aan de installatie van Rotary-centrales kon werken. Op 14 oktober 1914 keerden de WE medewerkers C. Clayton en A. Whipple, die allebei de Amerikaanse nationaliteit bezaten, in opdracht van WE als bewindvoerders terug naar Antwerpen om daar de nog lopende zaken te behartigen.

Bij naspeuringen in de annalen van Western Electric betreffende deze periode, ontdekten de vrijwilligers van TELES enkele ooggetuigenverslagen van beide heren. Het bleken waardevolle aanvullingen op de reeds bekende beschrijvingen van deze periode in de bestaande gedenkboeken van BTMC. Aan de hand van onze naspeuringen en hun verslagen zullen we in de komende nummers van onze Nieuwsbrief in een aantal afleveringen aandacht schenken aan hun indrukken en ervaringen en enkele andere vermeldenswaardige gebeurtenissen in deze roerige periode in Antwerpen.

Als inleiding op de feitelijke bezetting van Antwerpen en de noodzakelijke sluiting van BTMC zal de eerste aflevering zijn gewijd aan de Duitse opmars en de bezetting van Antwerpen.

Hans Kooy

BTMC in de Eerste Wereldoorlog

'De Duitse opmars en de bezetting van Antwerpen'

Op maandag 3 augustus 1914 verklaart Duitsland de oorlog aan Frankrijk en eist per ultimatum een vrije doortocht door België om zodoende Frankrijk binnen te vallen. Het neutrale België wijst het ultimatum met kracht van de hand. De volgende dag valt Duitsland België binnen zonder formele oorlogsverklaring. Frankrijk en Groot-Brittannië schieten België te hulp. De Duitse opmars wordt vertraagd door hevig verzet van de Belgische troepen. Als represaille wordt de bevolking door de Duitse troepen geterroriseerd.

Wanneer de Duitsers op 20 augustus Brussel binnentrekken, hebben de Belgische regering en de koning zich inmiddels teruggetrokken in het door forten omringde Antwerpen. De Duitsers willen zo snel mogelijk de Belgische kust bereiken, voordat de geallieerden daar arriveren. Ze sturen 60.000 man naar Antwerpen om de Belgische koning en zijn troepen daar vast te houden, terwijl de rest van de Duitse troepen naar de Frans-Belgische grens oprukt.

Met de verovering van Mechelen eind september is de definitieve Duitse aanval op Antwerpen geopend. Na dagen van zware beschietingen zijn de forten rond Antwerpen de één na de ander uitgeschakeld en komt Antwerpen binnen schietbereik van de Duitse kanonnen. De stad is dan reeds getroffen door een luchtbombardement vanuit een Zeppelin, die zeven bommen laat vallen op de binnenstad. Er vallen enkele doden en gewonden en er is zware schade. Reden waarom de plaatselijke autoriteiten het bevel hebben gegeven om 's avonds en 's nachts alle lichten te doven.

Om de totale vernietiging van de Antwerpen te voorkomen, beslissen de Belgische en Engelse autoriteiten op 8 oktober gezamenlijk om de stad te evacueren. Men laat aan de bevolking weten dat wie dat wil mag vertrekken. Er begint een exodus langs de Schelde. Meer dan 1 miljoen Belgen vluchten naar het noordelijk gelegen neutrale Nederland. De vluchtelingen worden er goed onthaald. Anderen trekken via de kuststreek naar Frankrijk of proberen via Oostende Groot-Brittannië te bereiken.

Op 9 oktober worden de enorme voorraden ofwel weggehaald ofwel vernietigd. De forten van Schoten, Brasschaat, Merksem, Kapellen en Lillo worden opgeblazen. Op zaterdag 10 oktober is de val van Antwerpen een feit. Admiraal Von Schröder wordt de Duitse militaire gouverneur van de stad.

De volgende aflevering zal zijn gewijd aan de noodzakelijke sluiting van BTMC op 9 oktober 1914 en de gevolgen daarvan.

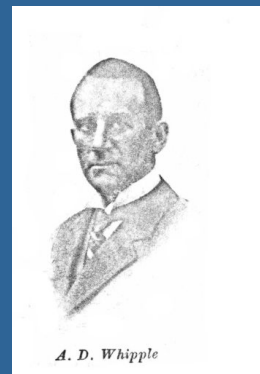
Hans Kooy

Gazet van Antwerpen 04-08-1914

C. C. Clayton

A. D. Whipple

Foto: Antwerpen 10 oktober 1914, Duitse troepen rukken op naar het hart van de stad: het stadhuis aan de Grote Markt.

Wist u dat

125 jaar geleden

in 1888, de eerste 'intercommunale' koppelingen tussen de vele lokale telefoonnetten van de Nederlandsche Bell-Telefoon Maatschappij tot stand komt tussen Amsterdam en Zaandam en tussen Amsterdam naar Haarlem? Toch pakken zich donkere wolken samen boven NBTM. In 1889 trekt het Rijk alle afzonderlijke concessies voor intercommunale telefonie in. Het zal de opmaat betekenen tot de opkomst van de Rijkstelefoon, al zal dat proces nog bijna twintig jaar vergen... *

100 jaar geleden

bij BTMC de voorbereidende werkzaamheden lopen, zoals het dimensioneren en configureren voor de eerste Rotary 7-telefooncentrale voor de Gemeente Telefoon Den Haag ten einde? BTMC krijgt nog in 1913 de opdracht voor het definitieve ontwerp en de fabricage, en in 1914 wordt het contract voor de levering officieel getekend. De techniek voor die nieuwe automatisch bestuurd telefooncentrales wordt inmiddels in de praktijk beproefd in de Zweedse stad Landskrona en in de Franse stad Angers... *

75 jaar geleden

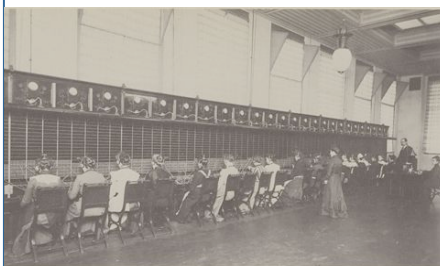
in het kader van de volledige automatisering van het Nederlandse telefoonnet, waartoe in 1937 werd besloten, er draaggolfverbindingen komen tussen de grote verkeerscentrales? Vanaf 1939 zal NSEM de door BTMC ontwikkelde versterkerrekken gaan assembleren, testen en in het veld installeren. NSEM (en Philips als tweede leverancier) werken in de eerste jaren van de tweede wereldoorlog door aan de levering van deze "Bast Carrier"-draaggolfapparatuur, althans: zolang er voldoende materialen beschikbaar zijn. NSEM profiteert daarbij van het feit dat in België BTMC niet door de bezetters voor oorlogsinspanningen wordt ingezet en relatief ruim van materialen wordt voorzien... *

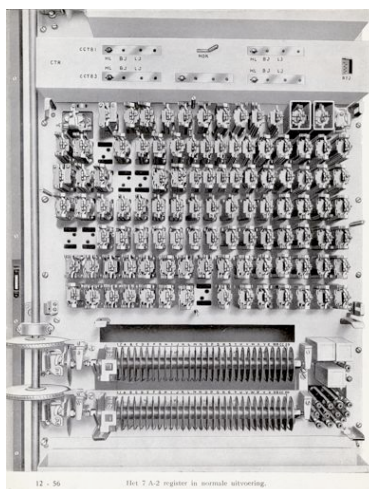
125 jaar geleden

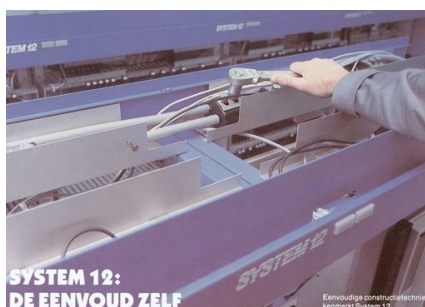
100 jaar geleden

75 jaar geleden: CB centrale Den Haag

50 jaar geleden: Rotary 7A register

25 jaar geleden: System 12 waarover nog steeds veel telefoonverkeer wordt afgewikkeld.

Wist u dat

50 jaar geleden

telefooncentrales van het type Rotary 7 in diverse PTT-districten het lokale en interlokale verkeer nog steeds verzorgen? In de laboratoria van BTMC wordt naarstig gewerkt aan de versie 7EN, waarin op grote schaal de transistortechniek in de besturing van de centrales wordt geïntroduceerd. Ze zullen lange tijd de eerste volledig elektronische bestuurd telefooncentrales van PTT (en in België bij de RTT) blijven... *

25 jaar geleden

Telefonie in Nederland staat op het kantelpunt van staatsmonopolie naar een geliberaliseerde telecommunicatiemarkt per 1 januari 1989. PTT onderkent de kracht van bedrijfs-telefonie, in het bijzonder in de door ITT Nederland geleverde 'Amanda'-centrales, waarvoor PTT een vervolgopdracht plaatst. De Amanda's van de nieuwe levering zullen zowel spraakverkeer als dataverkeer kunnen afwikkelen. De jaren 1988 en 1989 markeren ook de periode waarin ITT Corporation meer en meer afstand neemt van haar financiële belang in Alcatel. Wat van ITT nog rest is het "core product" System 12 (zij het onder de naam Alcatel S12), waarover nog steeds veel telecommunicatieverkeer in vele landen ter wereld wordt afgewikkeld ... *

* Meer over de geschiedenis van de Nederlandsche Standard Electric Maatschappij, haar rechtsvoorgangers en opvolgers leest u in het geschiedboek "125 Jaar bellen met Bell", een uitgave van de Telecommunicatie Erfgoed Stichting

Thomas Lof - Auteur
'125 Jaar bellen met Bell'